

Ковальова В.О., Майстро Д.М., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

ПРОБЛЕМИ В ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОМУ ЗАХИСТІ ПРАВ ВЛАСНОСТІ

Вітчизняна парадигма захисту права власності ґрунтується на моністичному баченні, внаслідок чого, поряд із визнанням множинності економічних відносин власності, юридичне «право власності» розуміється як єдине терміно-поняття. Це знайшло відображення і у формулюваннях ст.ст. 13 та 41 Конституції України («Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності» [1]. «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, і ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності»), і у дефініції права власності у ст. 316 ЦК, де вона визначається як право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

Відповідно до такого бачення традиційно характеризують захист «права власності», до якого включають: можливість самозахисту; застосування оперативних санкцій; звернення до суду чи інших державних або громадських органів з вимогою спонукання зобов'язаної особи до припинення порушення права власності (ст. 55, 121 Конституції України, ст. 16 – 19 ЦК) [3, с. 32].

На таких самих моністичних засадах ґрунтуються положення про захист права власності глави 29 ЦК, яка передбачає спеціальні речово-правові засоби захисту: подання в'їдикаційного, негаторного, прогібїторного позовів, а також можливість пред'явлення позову про визнання права власності, якщо це право оспорюється чи не визнається іншими особами, а також у випадку втрати документу, який посвідчує його право власності (ст. 392 ЦК) [2].

Захист права власності може здійснюватися також шляхом пред'явлення, так званих, персональних (іноді вони іменуються «зобов'язальними», що є неточним) позовів до порушників права власності у випадку знищення або пошкодження речі, а також до державних органів та органів місцевого самоврядування у разі видання ними правового акту, що не відповідає закону та порушує права власника, з вимогою скасування цього акту та поновлення становища, яке існувало до його видання, і відшкодування завданої власнику шкоди (частина 2 ст. 393 ЦК). «Персональними» є також позови власника до правопорушника, з яким він пов'язаний договірними правовідносинами, спрямовані як на усунення перешкод у здійсненні права власності (позови

про повернення речей, наданих у користування за договором; позови про повернення безпідставно отриманого майна), так і на відшкодування шкоди або збитків. Крім того, цивільно-правовий захист права власності має місце при забезпеченні майнових прав власника, визнаного безвісно відсутнім або померлим, у разі його явки (ст. 45, 48 ЦК), інтересів сторін у разі визнання правочину недійсним (ст. 211 – 235 ЦК); поданні вимоги до органів державної влади і управління про захист інтересів власника у випадку їхнього втручання (ст. 393 ЦК) [3, с. 32].

Звісно, існування певних шаблонів та практичного досвіду допомагає на практиці уникати шкідливих наслідків таких розбіжностей, однак не гарантує від виникнення їх у майбутньому.

Адже фактично йдеться не просто про «захист права власності» у цілому (що на рівні загальної ідеї приватного права є цілком прийнятним), а саме про захист конкретних «прав власника».

Тому логічно було б у цивільному законодавстві вести мову не про «право власності» та його захист, залишивши тому місце на вищому теоретичному (методологічному) рівні, а про «права власності». Це дає змогу ставити питання не про захист абстрактного права власності, а про захист: права володіння, права користування, права розпорядження, права управління власністю тощо). Відповідним чином доцільно систематизувати способи захисту згаданих та інших прав власності (власника). Вони можуть поєднуватися, «перетинатися» і таке ін. Але у підсумку досягається мета захисту певного права (прав). В теорії цивільного права недовершеність моністичного підходу у цій галузі відчувається достатньо давно, що зумовило появу юридичного розщеплення теоретично єдиного (але фактично – віртуального) термінопоняття «право власності» на прагматично виправдані, так звані, правоможності (повноваження, правомочності) власника, котрі, нібито, складають зміст єдиного права власності [3, с. 33].

Разом із тим, така конструкція призводить до необхідності розрізнення суб'єктивних прав власника «першого» (єдине право власності) та «другого» (правоможності володіння, користування, розпорядження тощо) порядку. Не вписується в конструкцію «єдиного» права власності і право довірчої власності. Враховуючи зазначене доцільно вести мову (надто у цивільному законодавстві) не про «єдине право власності» (залишивши цей концепт методології приватного права), а про «права власності», а відтак і про «захист прав власності». До речі, така конструкція проходить випробовування практикою застосування і положень книги четвертої ЦК України «Право інтелектуальної власності», якій також йдеться про «право інтелектуальної власності», але, у той же час, про «захист прав інтелектуальної власності» [3, с. 33].

Думається, що оновлення парадигми захисту прав власника є тим викликом часу, відповідь на який має бути знайдена в умовах сучасних

інтеграційних процесів.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Харитонова О. І. Цивільно-правовий захист прав власності: перегляд парадигми / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов // Проблеми цивільного права та процесу. – 2016. – № 24. – С. 32 – 33.

УДК 347(043.2)

Колеснікова О.І., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Зеленова М.О., асистент

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Законодавство України визначає авторське право як особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва [1]. Коло об'єктів авторського права не є вичерпним, а розвиток науки і культури створює нові середовища та форми, в яких ці об'єкти можуть існувати. Однією із сфер застосування норм авторського права є діяльність в мережі Інтернет – всесвітній інформаційній системі загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [2].

У науці цивільного права авторським правом називають правовідносини, які виникають у зв'язку із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва [3].

Об'єктом авторсько-правових відносин є нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме твори науки, літератури, мистецтва [4]. Серед об'єктів авторського права, перерахованих ЦК України, стосунок до мережі Інтернет можуть мати романи, поеми, статті та інші письмові твори; музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису та графіки; фотографічні твори; ілюстрації, карти, плани, ескізи; переклади, аранжування, адаптації та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази